16
(3629)
9.8.2024
Cena 0,50 €

НОВЕ ЖИТТЯ

DVOJTÝŽDENNÍK RUSÍNOV-UKRAJINCOV SR • ДВОТИЖНЕВИК РУСИНІВ-УКРАЇНЦІВ СР

Унікальний фестиваль

Тодішній Союз русинів-українців Чехо-Словацької Республіки на початку дев'яностих років минулого століття прийшов з цікавою ініціативою – проводити в різних селах північно-східної Словаччини, де проживає наше населення, культурні акції, які назвав «Зустрічі біля ватри». Вони відбувалися в літніх місяцях і були приурочені річницям закінчення Другої світової війни та Словацького національного повстання, а його змістом була культурна програма та інтересні дискусії біля палаючої ватри на різні теми культурно-національного життя русинів-українців, доповнена закускою, спеченою на вогні – солониною, ковбаскою. Перші такі зустрічі відбулися в кінці липня коло гаєнки в Бехерові Бардіївського округу та у Пстрині Свидницького округу, потім в дальших роках зустрічі продовжувалися в Шамброні, Детриху, Лівові, Нижньому Тваріжці і нарешті в 1995 році у селі Рунина Снинського округу. Декотрі з них поступово заникли, інші перетворилися в місцеві фестивалі, як, напр. і в тій же Рунині.

В суботу, 27 липня ц.р. в селі Рунина проходив вже 29-ий фольклорний фестиваль «Рунянська ватра». Зустрічі біля ватри проводилися спочатку в місцевості перед селом, званої «На Крівці», потім, коли вони перетворилися на фестиваль, в Домі культури, а в останніх роках він відбувається прямо на вулиці, на невеликій площі перед місцевою церквою. На одному боці вулиці біля «валова» стоїть пересувна сцена та палатка, де продають напитки. Колись це було справді місце, де був валів, з якого напували худобу. Сьогодні це туристична атракція, з дуже смачною водою з джерела, яке тут витікає і ніколи не замерзає, та з інформаційними панелями про Національний парк Полонини. На другому боці вулиці стоять лавки для глядачів, а поміж ними і сценою час від часу проходить автомашина чи велосипедистки, бо хоч через деяких сто метрів асфальтована дорога закінчується і далі вже нема жодного села, височіють тільки високі бескидські верхи, що ділять Словаччину від Польщі, серед яких з висотою 1189 метрів домінує Дюрковець, туристів тут їздить чимало. Але ні автомашини, ні туристи нікому не заважають, програма весело продовжується майже до самого вечора.

Цього року в ній виступили переважно колективи та солісти зі Снинського регіону, як «Люде з-під Бескида» з Новоселиці, «Ублянка» з Ублі, «Бескид» зі Стащина, тріо «Зорниця» з Михайлом Сіркою з Гуменного, але також співацьке тріо «Лабірські бетяре» чи «Стропков'яні» із Стропкова. Серед глядачів були й родаки із села, які проживають в інших частинах країни, а також численні гості, серед них і представники Союзу русинів-українців СР на чолі з головою Центральної ради Павлом Богданом та головою Гуменської регіональної ради СРУСР Миколою Петрищаком. До обіду перед фестивалем відбулася літургія біля каплиці на «Трьох студниках», яка знаходиться за 2-3 км від села, на висоті біля 700 м.

Село гордиться своїми національно свідомими жителями і багатьма визначними родаками. З тих старших згадаймо бодай Марію Корба, колишню артистку Українського національного театру в Пряшеві, котра була відома також як кума Параска з популярної радіопередачі «Бесіда кумів», а з тих молодших, які мають корені в Рунині – це, напр. Ерік Цап, тренер збірної команди Словаччини в боротьбі (zápasení) вільним стилем, який якраз цими днями брав участь в Олімпійських іграх в Парижі, подібно як три роки тому, також в часі «Рунянської ватри» на іграх в Токіо.

–пб–

Фото: Л. ЦУПЕР.

Українська мова в Європі

Рішення Парламентської асамблеї Ради Європи (ПАРЄ) про підтримку української мови – це про нові можливості для утвердження та популяризації української за кордоном. Про це зазначив Уповноважений із захисту державної мови Тарас Кремінь (Київ), коментуючи прийняті 27 червня чотири резолюції Парламентської асамблеї Ради Європи щодо українців, які через війну вимушено перебувають в країнах ЄС.

«Одне з рішень ПАРЄ – неухильне забезпечення викладання української мови українським дітям у навчальних закладах за кордоном. Підтримка стосується і взаємного визнання документів про освіту.

Важливо, що ПАРЄ вирішила всебічно сприяти популяризації української мови, підтримуючи незалежних видавців, стимулюючи переклади української літератури, а також створюючи спеціальні книжкові полиці в бібліотеках. Підтримка стосується і діячів культури, які матимуть серйозні гранти», – зазначив Тарас Кремінь.

Рішенням ПАРЄ країни Європи повинні надати негайний пріоритет забезпеченню викладання української мови для українських дітей у навчальних закладах.

Крім цього, українці мають бути інтегровані в освітню систему Європи, забезпечуючи взаємне визнання дипломів.

Також буде посилена співпраця для визнання результатів, отриманих в українській системі освіти на еквівалентному рівні в європейських країнах.

Європейська комісія періодично робить звіт щодо інтеграції українських учнів до шкільних систем країн ЄС. За останніми даними, з 24 лютого 2022 року по 12 грудня 2023 року до шкіл ЄС було інтегровано 831, 431 українського учня. У жовтні 2022 року цей показник становив 517, 123 учнів.

Нагадаємо, у ПАРЄ проголосували й за виплати грошей українцям для повернення в Україну. Після закінчення бойових дій українці, які будуть повертатись жити в Україну, зможуть отримати фінансову допомогу від європейських країн.

КИЇВ 24

Про діяльність Союзу русинів-українців Словацької Республіки, чим живе українська громада Словаччини можна довідатись, відкривши фейсбук чи вебсторінки:

https://rusini-ukrajinci.sk
https://www.facebook.com/rusiniukrajincislovenskejrepubliky/
https://ukrsvit1.com.ua/zmi
http://ukrajinci.sk/novezytta.html

70-те Свято русинсько-української культури в медійному просторі

Телебачення, радіо і преса розкриває широкий спектр життя суспільства і відносин у суспільстві. Медійне дзеркало суспільних процесів нерідко служить для створення об'єктивного чи спотвореного образу країни і за межами Словаччини. Особливо це чутливо сприймається суспільством у ставленні мажоритарного народу до національних меншин і їх культури.

В цьому відношенні пресова агенція Словаччини TASR принесла приємний сюрприз для української спільноти напередодні 70-го Свята культури у Свиднику (21 – 23 червня 2024 р.), яке вона (спільнота) Свято сприймає справді як місце єднання людей одної культури і традицій. Пресова агенція правом наголошує, що Свято дає широкий простір для презентації цілорічної роботи колективів художньої творчості та окремих виконавців.

Своєчасна вістка про підготовку Свята культури стала водночас запрошенням для глядачів відвідати «найстарше фольклорне Свято у Словаччині», як наголошує Людмила Ражина, голова Регіональної ради СРУСР у Свиднику.

Широку увагу Святу присвятила свидницька газета *Podduklianske novinky,* яка присвятила йому окремі матеріали в трьох номерах газети (№№ 25, 26, 27). Газета адресує Святу і його організаторам прихильні слова: «Jubilejné 70. Slávnosti rusínsko-ukrajinskej kultúry vo Svidníku sa vydarili. S výnimkou soboty, kedy trochu šarapatil dážď, vyšlo aj počasie a organizátori môžu byť s priebehom, ale aj s účasťou divákov spokojní» (№26).

Увагу привертає стаття Надії Вархол про бесіду з письменниками в Піддуклянській бібліотеці у Свиднику, а також стаття під назвою «Komplexná výstava expozičnej, výskumnej, zbierkotvornej a prezentačnej činnosti SNM – Múzea ukrajinskej kultúry» (№ 27). В статті, між іншим, сказано, що «…метою виставки було представити три постійні експозиції музею (Музей у центрі міста, Галерею ім. Дезидерія Миллого, Музей під відкритим небом – скансен) через колекції об'єктів з 11 ділянок музею – починаючи з історії мистецтва, матеріальної культури, ремесел, закінчуючи музичним і словесним фольклором або звичаями, що зберігаються у фондосховищах і водночас представити результати багаторічної дослідницької діяльності у вигляді колекцій, публікацій або фотографій».

Газета наголошує, що увагу привертають не лише старовинні ікони та роботи провідних митців, але й точно виконані макети дерев'яних церков.

На виставці також представлені старі плакати, пам'ятні монети, значки та інші пропагаційні матеріали. Частина виставки присвячена 70-річчю Святу русинсько-української культури через старі відеоматеріали та фотографії на полотні. На завершення газета нагадує, що виставка відкрита до 30 листопада 2024 року.

Про підготовку Свята і його хід появились інформації у фейсбуку, зокрема, в таких порталах, як *Ticketportal, Severovýchod 24, Folklorfest.sk, presov.zoznam.sk, presovak.sk.* Інформації появились також у спеціалізованих порталах, присвячених фольклору і народній культурі. Про Свято інформували мас-медіа України.

На жаль, і цього року Свято проігнорувала громадсько-правова телевізія, яка не вважала і, як здається, і не вважає Свято вартим уваги. Складається враження, що Свято не є складовою частиною Словаччини і її культури.

-мі-

В Ужгороді презентували фотовиставку з життя закарпатських словаків

Фотовиставку «Korenie», присвячену Всесвітньому дню етнічних словаків, презентували в обласному центрі Закарпаття – Ужгороді.

Фотовиставку організували у Закарпатському музеї народної архітектури та побуту Товариство словацьких жінок «Довіра» спільно з Департаментом стратегічних комунікацій національностей та релігій Закарпатської Обласної військової адміністрації.

Фотовиставка демонструє погляд у минуле та сучасне життя закарпатських словаків, яких на Закарпатті нараховується близько семи тисяч.

Закарпаття онлайн.

Стефан Ладижинський

30 липня 2024 року в Братиславі помер диригент і композитор Стефан Ладижинський.

Стефан Ладижинсткий народився 7 березня 1925 року в селі Матисова Старолюбовнянського округу.

Він був членом багатьох музично-співацьких ансамблів, зокрема, одним із засновників Військового ансамблю ім. кпт. Налепки, в якому був диригентом (1949-50) та драматургом (1969-81), художнім керівником ПУНА у Пряшеві (1959-65), драматургом ансамблю SĽUK (1965 – 1969). Для 8 постановок УНТ написав сценічну музику, в тому числі і до п'єси Т. Шевченка «Назар Стодоля». Співпрацював з Музично-драматичним ансамблем ім. Т. Г. Шевченка в Братиславі.

Вічная йому пам'ять!

-р-

Жителі багатьох сіл Пряшівського краю не мають доступу до основних продуктів харчування

У понад сотні сіл Пряшівського краю люди не можуть купити основні продукти харчування, тому що в них немає стаціонарних продовольчих магазинів. Вони навіть не можуть купити хліб, молоко або масло в пересувному магазині.

Пряшівський самоврядний край (ПСК) запропонував надати фінансову допомогу селам, які не мають продовольчих магазинів. Мета полягає в тому, щоб охопити якомога більше сіл з продовольчими пустелями за допомогою мобільних точок. Однак, за словами нинішнього державного секретаря Міністерства інвестицій, регіонального розвитку та інформатизації (MIPPI) і депутата Пряшівського самоврядного краю Михайла Калиняка, ця пропозиція має лазівки.

З січня по травень 2024 року Пряшівський самоврядний край провів анкетування в селах усіх округів Пряшівського краю. Його метою було встановити поточний стан доступності продуктів харчування в селах і зацікавленість місцевого населення в мобільних торгових точках в місцях, де немає стаціонарних магазинів.

Опитування проводилося Інститутом розвитку, який працював з вибіркою з 511 сіл з населенням до 1 000 жителів. Всі села, з якими працівники ПСК зв'язалися, відповіли на запитання анкети.

У 121 селі немає можливості купувати продукти харчування за місцем проживання

Результати опитування, представлені краєм на червневому засіданні представництва ПСК, показали, що в краї 121 село не має доступу до продуктів харчування. Кількість сіл, де немає магазину, становить 231, а з магазином – 280. Ті, що не мають жодної з цих альтернатив, розташовані переважно в прикордонній зоні округів Свидник, Стропків, Снина. До них також належать села, де середній вік населення становить 65 років.

182 села задекларували зацікавленість у мобільному магазині, в тому числі ті, які вже мають стаціонарний магазин або мають мобільний магазин, який виїжджає до них, але не мають у наявності всіх основних продуктів харчування. Основні продукти харчування – це хліб, молоко, масло, яйця, олія, сіль, цукор, мука, рис та інші продукти харчування, що не псуються.

На основі своїх висновків ПСК підготував пропозицію щодо схеми субсидування, яка б покривала витрати сіл, пов'язані з наданням послуг з продажу продуктів харчування за допомогою мобільного магазину. З цією метою край має намір оголосити окремий конкурс, на який окремі села зможуть подавати заявки на отримання субсидії на 2025 рік.

«Ми будемо підтримувати мобільні магазини, тому що вони мають більше переваг – більше товарів, більше сервісу, менші операційні витрати. Люди похилого віку будуть менше залежати від своєї родини, буде менше навантаження на службу догляду та систему соціального забезпечення. Люди зможуть продовжувати жити в тому місці, де вони виросли і де вони його знають», – сказав Ян Коцак, який представив цю пропозицію.

Він додав, що розмір субсидії становить 500 євро на один мобільний магазин на один рік. «Зараз, коли продавець їде в село, він має субсидію в нуль євро. Він має лише маржу від продажів», – пояснив автор пропозиції, додавши, що розумний власник мобільного магазину може приєднати інші села і отримати більший дохід. Старости кожного села, якому виділяється субсидія, будуть контролювати документацію.

Закупівлями для літніх людей зазвичай займається староста

Ідею зменшення продовольчих пустель підтримали кілька представників Пряшівського краю, зокрема Надія Сіркова, яка колись була старостою села з населенням менше 1 000 жителів. Вона стверджує, що під час її старостування в Ублі Снинського округу село забезпечувало продовольством шість інших сіл, де проживало менше 200 жителів.

«Звичайна практика полягає в тому, що староста сідає в машину, бере у людей списки і талони, їде в магазин і привозить їжу літнім людям. Але давайте спробуємо і подивимося, скільки сіл насправді підпишуться. Це допоможе старшому поколінню», – заявила вона.

Люди не мають змоги їздити за покупками

У селі **Гостовиці** в окрузі Снина вже близько року працює мобільна крамниця з доставки продуктів харчування. Його організував староста Петро Чопак, який сам звернувся до продавця, оскільки ситуація в селі з доступністю продуктів харчування була нестерпною.

Обстеження цієї справи провів пряшівський портал «Štandard». Як випливає з опублікованого матеріалу, у Гостовицях «…немає ні продовольчого магазину, ні корчми. Хліб, олію, муку та інші основні продукти стравування нам привозить мобільний магазин», – сказав староста, додаючи, що магазин приїжджає в село у вівторок і в четвер.

Коли мобільний магазин приїжджає в село, то вмикає звуковий сигнал, люди виходять, збираються на різних місцях і купують хоча б основні продукти харчування. Гостовиці тепер нараховують 248 жителів, і староста каже, що він більше не сподівається на цегляний магазин. «Ніхто не хоче займатися бізнесом у селі, тому що воно того не варте, навіть з урахуванням цін на енергоносії», – сказав він.

Село **Кленова** розташоване за п'ять кілометрів від кордону з Україною в окрузі Снина. Воно налічує понад 500 жителів і не має проблем із забезпеченням продуктами харчування. Вже понад тридцять років тут працює кам'яний продуктовий магазин. Староста Славомил Волох каже, що магазин поки що виживає, але зростає тенденція до того, що люди, отримавши соціальні виплати, їдуть за покупками до міста. «Вони роблять більшу покупку там, а тут купують лише дрібниці», – пояснив він.

Пропозиція щодо субсидування сіл у так званій «продовольчій пустелі» також викликала зауваження під час її презентації в крайовому представництві в червні 2024 року. Крайовому депутату Яну Вookові не вистачило пояснень, на основі чого ініціатори вирахували субсидію в розмірі 500 євро.

«Скільки у нас мобільних магазинів? Скільки коштує утримання такого магазину? Тільки на пальне вони витрачають 5 тисяч євро на рік», – звернув увагу він на відсутність інформації. Він також запропонував комунікувати не з селами, а безпосередньо з продавцями, які разом з Асоціацією міст і сіл Словаччини (ZMOS) також запропонують маршрути.

«Štandard» також звернувся з питаннями про ситуацію з доступністю продуктів харчування в Пряшівському краї до Асоціації міст і сіл Словаччини (ZMOS). Однак, вони не надали своєї думки щодо пропозиції про субсидію в розмірі 500 євро для пересувних магазинів.

Михайло Калиняк, державний секретар MIPPI CP, який майже п'ять років працює над темою продовольчих пустель, висловив свою думку. Як колишній член ZMOS, він каже, що спочатку склав карту районів, де немає точок продажу продуктів харчування, потім порівняв проблему з рішеннями в сусідніх країнах і, нарешті, сформулював пропозиції щодо її вирішення.

Наразі, за його словами, MIPPI CP розробляє схему допомоги через регіональний внесок, особливо для найменш розвинених округів.

«Виявляється, що проблема не тільки в самих селах, а й, наприклад, у кількості доступних мобільних пунктів стравування. Саме тому в рамках словацько-угорської програми Interreg цієї осені ми дамо можливість подавати заявки на гроші для мобільних точок, створюючи таким чином мережу, до якої ми зможемо прив'язати фінансові інструменти для підтримки діяльності», – пояснив М. Калиняк.

За його словами, матеріал, який подається на розгляд депутатів крайової ради, демонструє величезні ознаки нерозуміння суті справи. Його також турбує той факт, що план не був безпосередньо узгоджений із зацікавленими окружними урядами найменш розвинених районів.

«Окружні чиновники нанесли на карту кількість сіл, де немає пунктів харчування, але вони не проводять моніторинг мобільних точок. Якби він був, це, безумовно, було б частиною документа. Водночас, вони не мають уявлення, хто керує мобільними точками, наприклад, соціальні підприємства, торговці тощо, адже від цього також залежить призначення допомоги. Край не консультувався з операторами мобільних магазинів щодо своєї пропозиції. Від кількох з них ми знаємо, що вони були здивовані підходом самоврядного краю», – пояснив він свої висновки.

У Пряшівському самоврядному краї підтвердили, що їм бракує певної інформації. «Ми не володіємо інформацією про кількість мобільних магазинів у регіоні або їхні операційні витрати, це насамперед питання попиту та пропозиції на ринку постачання продуктів харчування. Однак після затвердження інформативного звіту ми вже бачили запити від тих, хто зацікавлений у наданні цих послуг», – повідомила Леа Легоцька з відділу комунікації Пряшівського самоврядного краю.

ПСК: Продовольча безпека повинна вирішуватися переважно державою

М. Калиняк також вважає недостатньою суму в 500 євро на рік на одного постачальника. «Виклик повинен діяти до 2025 року. Тоді буде 248 робочих днів. Якщо сума 500 євро призначена для забезпечення мобільного пункту харчування на 100 робочих днів, то фінансова допомога становить п'ять євро на день, а у випадку 200 робочих днів – 2,50 євро. Чи справді це ті гроші, які допоможуть? На чому взагалі ґрунтується цей розрахунок?» – запитує він.

У краї відповідають, що субсидія у розмірі 500 євро є пілотним проєктом у Словаччині. «У нас немає інформації про те, що держава або місцева влада вирішила цю проблему конкретними кроками в такому масштабі. Хоча питанням недоступності продуктів харчування повинні займатися в першу чергу Міністерство сільського господарства та MIPPI», – додала пані Легоцька, додавши, що лише практика покаже, чи потрібно збільшувати розмір субсидії.

На її думку, наприкінці 2024 року на розгляд представництва ПСК буде винесено проєкт схеми субсидування на 2025 рік. У разі його схвалення буде оголошено конкурс на 2025 рік.

За матеріалами Пряшівського самоврядного краю.

Словацьке національне повстання – важлива віха в історії Словаччини

У 2024 році пригадуємо 80 років з дня спалаху Словацького національного повстання.

Опосередковано повстання стало опором проти авторитарного уряду на чолі з Йозефом Тісом, а також спроба стати на бік держав-переможниць у Другій світовій війні.

Підготовка до Словацького національного повстання розпочалась вже в 1943 році. Того ж року сили руху опору, демократи, комуністи та антифашисти в словацькій армії прийняли Різдвяну угоду, яка призвела до створення повстанської Словацької Національної Ради у вересні 1944 року. Також була сформована конспіративна група солдатів і політиків, відповідальних за підготовку повстання, з центром у Банській Бистриці.

Ключовими фігурами СНП були генерали Ян Голіан та Рудольф Вієст.

Свою роль у цьому відіграли також партизанські загони, які почали стихійно виникати в гірських районах з 1943 року. 9 серпня 1944 року словацькій армії було наказано вжити міри проти них. Акція не мала успіху. Навпаки – багато солдатів почали спонтанно переходити до партизанів.

Спочатку передбачалося, що повстання спалахне після угоди з Червоною армією, але 29 серпня 1944 року німецька армія несподівано прибула до Словаччини, і солдати з руху опору та звичайні люди стихійно чинили їм опір. Увечері Голіан офіційно віддав наказ про початок оборони.

Військовий центр в Банській Бистриці виголосив збройне повстання, до якого було залучено біля 60 тисяч солдатів, між якими було біля 500 русинів (руських) і діючі партизанські частини.

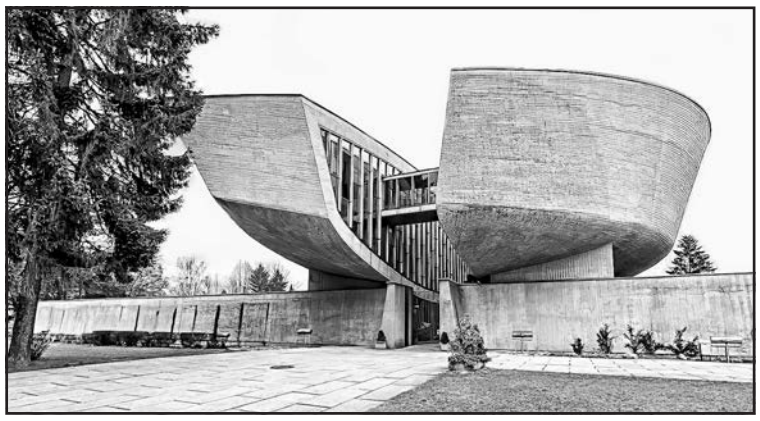

▲ *Пам'ятник СНП у Банській Бистриці.*

Німці швидко знищили найкращі повстанські підрозділи і зуміли зберегти свою перевагу практично на протязі всього тривання повстання. Остаточно повстанська армія була розгромлена в ніч з 27 на 28 жовтня. Частина загонів перейшла до партизанської війни, багато з них воювали аж до звільнення країни навесні 1945 року.

Незважаючи на поразку, Словацьке національне повстання мало важливе політичне значення, воно забезпечило словакам незалежну політику в рамках спільної з чехами держави та повагу держав-переможниць.

Активна участь русинів-українців Словаччини у партизанському русі та в повстанні створило сприятливі передумови для вирішення становища русинів-українців у післявоєнній республіці.

Словацьке національне повстання в цифрах:

- Тривало 60 днів
- Було задіяно близько 80 тисяч осіб
- За різними оцінками, втрати в рядах повстанців становлять від 10 до 15 тисяч осіб
- У повстанні воювали представники 33 націй
- За неточними даними, 1 400 учасників повстання все ще живі сьогодні

З нагоди 80-річчя Словацького національного повстання і 80-річчя визволення, яке на сході Словаччині розпочалося вже у 1944 році, в газеті «Нове життя» опублікуємо цикл статей з повстанською і визвольною тематикою.

Редакція.

СНП в періодиці
Словацьке повстання

Під такою назвою центральна щоденна газета чехословацької армії *Svobodné Československo*, рік видання 1 (2), 7.10.1945 (Прага) помістила вістку з нагоди першої річниці Словацького національного повстання (офіційна назва згідно з постановою Президії Словацької Національної Ради від 23 липня 1948 року – Словацьке національне повстання – СНП).

В інформації сказано, що в рамках циклу лекцій «Як ми боролися», організованого Союзом національної революції в Празі, у п'ятницю ввечері, 5 жовтня 1945 року, в Будинку народної культури Рудольф Сланський прочитав лекцію про бойові дії в Словаччині. Він розповів про зародження партизанського руху та його участь у словацькому повстанні. Після окупації Центральної Словаччини почалася боротьба з німцями, яка тривала два місяці, і вона мала значний резонанс як всередині країни, так і за її межами і завдала великих втрат ворогу. У статті сказано, що німецька армія відправила п'ять танкових дивізій воювати в Словаччину. А далі сказано, що словацькі повстанці перерізали важливу на той час кошицько-богумінську залізничну лінію і вибили важливий для німців район постачання. Словацькі селяни всіляко підтримували повстанців одягом, білизною та їжею, серед них не було зрадників. З червня 1944 по травень 1945 року партизани вивели з ладу 50 000 живої сили ворога, знищили 250 локомотивів, 45 літаків і підірвали 80 мостів. Речник завершив виступ словами про те, що ми повинні вчитися на уроках минулого і будувати нову армію, пройняту духом іноземних і партизанських військ, які блискуче воювали навіть у найскладніших умовах.

Переклад з чеської мови: -мі-

КНЯЗЬ ЛАБОРЕЦЬ
в літературі і художній творчості (2)

Михайло Лучкай, працюючи над «Історією карпатських русинів», шукав інформацію і в хроніці «Діяння угорців». Прискіпливо вчитуючися в текст хроніки і порівнюючи його з історичними фактами, знайшов у ній багато видумок – і про те, що мадяри і гуни – родичі, і про те, що «унгри дістали назву від Унґвару», і про взаємовідносини кочівників із русичами, мораванами, болгарами. «Всякий, хто не хоче залишитися зовсім сліпим, – писав він в «Історії карпатських русинів» (т.1, гл. 15), – ясно буде бачити, що історія мадярів до нападу на Дакію та Язигію є загадковою і непевною для роз'яснення та доповнення чого-небудь. Письменники, пустившись до гіпотез, надали їй вигляду більше поетичного, аніж правдивого». Однак переказ про смерть володаря города (замку) над Ужем сприйняв як достовірну інформацію.

Про Лаборця Михайло Лучкай уперше згадав у «Слов'яно-руській граматиці» (Будин, 1830): «Угорці, як повідомляє нотар короля Бейли II, увійшли в Паннонію під супроводом русинів. У пізніших даних стверджується, що ці провідники були поселені біля Дунаю (в Оросварі), очевидно тому, щоб перешкодити їх поверненню. Інші вважають, що русини прийшли сюди з Федором Корятовичем... Проте більш правдоподібно, що руський народ знаходився в цих місцях вже до приходу угорців. Поки цю тезу я не обґрунтую спеціальними доводами в окремій невеликій праці, обмежуся зауваженням, що угорці не винищували народи в Паннонії, а приймали їх в союз; більше того, вони були відомі тільки під іменем русинів аж до введення в королівство євангельської реформації та протестантства. Про те, що ця територія була заселена, свідчить місто Мункач і фортеця Унґвар, де, як з історії відомо, правили Салан і Лаборець».

Словацький письменник Богуш Носак-Незабудов у 1843 році, мандруючи Закарпаттям, зустрівся в Ужгороді з автором цієї граматики, довідався тоді і про Лучкайову латиномовну «Історію карпатських русинів», у якій детальніше розповідається про володаря Ужгородського замку: «Анонім, нотар короля Бели, передає, що і вождь слов'ян Лаборець був повішений у цьому комітаті наринувшими угорцями, і річка Лаборець від нього дістала назву» («Історія карпатських русинів», т. 2, гл.1). У супроводі біскупа Василя Поповича, як про це довідуємося із нарису Носака-Незабудова «Listy z neznámej zeme k L...» («Листи з незнаної землі до Л. ..», 1845), гість оглянув твердиню над Ужем і занотував: «Оглянувся я на замок ужгородський, той пам'ятник минулої слави і мужності. Століттями раніше здобули його мадяри і болгарського вождя Лаборця, капітана того замку, повісили на березі річки, яка до сьогоднішнього дня носить його ім'я» (цит. за кн. М. Мольнара «Словаки і українці», Братислава-Пряшів, 1965, с. 167). Почуте й побачене журналістом-мандрівником в Ужгороді та Мукачеві спонукало його написати художній твір про Лаборця.

Оповідання «Лаборець» Богуша Носака-Незабудова

Його словацькою мовою із підзаголовком «Повість русинська» було опубліковано в журналі «Orol Tatranský» (1846, № 28-30). Автор цього твору цікавився українськими думами із «Запорожской старины», вивчив працю французького інженера Боплана про українське козацтво «Опис України» (1650)... Джерельною базою для оповідання Б. Носаку-Незабудову послужила хроніка Аноніма: і про підлеглість Лаборця болгарському князеві Залану, і про об'єднання сімох мадярських ватажків, і про сорок днів відпочинку Алмоша біля захопленого ним Мукачева... Лаборець – «Заланів капітан в Ужгороді». У його дружині служать побратими: «поважний Загорин – болгарин», «запальний Вашенко – русин», «Горницький – жвавий словак з-над бистрого Грону». Русинка Любослава, наречена Лаборця, звертається до болгарських дружинників зі словами поваги: «Тільки ви шанували й нашу мову, хоч були переможцями. Тому вся ця країна щиро вас, як друзів та братів, любить». Та болгарський князь Залан не прийшов своєчасно на підмогу Лаборцеві. На причину цього вказує пан Лазицький: «Гей, Залане, Залане, лихо тобі й нам! Треба нам шаблею махати, а ти, мабуть, стискаєш білу ручку милої дівчини; треба нам поглянути ворогам у вічі, а ти, мабуть, зазираєш в очі звабливій жінці».

Ворогів-мадярів Носак-Незабудов зобразив грубими язичниками, безжалісними до підкорених ними русинів. Карпати вони перейшли у 895 році через перевал біля Ясіня, захопили Сигот і Хуст, перемогли об'єднані сили болгарів і русинів на берегах Латориці, взяли в облогу Ужгород. Про їх кількість мовиться словами пісні: «летять мадяри, мовби хмари». Вони поклоняються богові війни, не жаліють ні молодого, ні старого.

Автор симпатизує русинам: вони – християни, знають грамоту, займаються землеробством. Любослава любить слухати «звуки крикливої бандури», «вертку коломийку». Лаборця для того виховала мати, щоб «гарцював на татоші по степах українських і по рівнинах ужгородських».

Русинів розгромлено через зраду: із мадярами прийшли «русини з-поза Татрів» (так названо Карпати), «з широкої України, від міста Києва» (с. 18). Славош, син пана Лазицького, із Лазів, що під Ужгородом, дорікає їм: «Гей, браття козаки! Що ж вас спокусило залишити вільну Україну? Чи жадоба здобичі? Немає в брата вашого русина ні золота, ні коштовностей, того б вам слід шукати в палатах царгородських царів». Німецький рицар Віцерінг, що був на службі у Залана і яким погордувала Любослава, у гніві показав мадярам таємний хід в ужгородську фортецю.

Носак-Незабудов про смерть Лаборця розповів згідно з інформацією Аноніма: «На березі ріки, неподалеку Ластомира, стоїть крислата липа, а на її гілках гойдаються два тіла. Такою смертю пішли зі світу Лаборець і Славош»; «Задумані люди обступили крислату липу... Здавалось їм, що вони чують дзюркотіння ріки й шелестіння під подувами тихого вітру липи, які обидві мовчки кликали ймення: «Лаборець». Від того дня назвали ту ріку на честь Лаборця» (Носак-Незабудов Б. Лаборець. – Ужгород: Гражда, 1994. – С. 27-28).

Але ту скупу інформацію автор деталізує, роблячи її правдоподібною: Лаборець вночі вийшов із дружиною за ворота замку, надіючись розгромити чужинців у нічному бою, але підступний Віцерінг саме в той час привів ворогів у замок підземним входом; Лаборця і Славоша захопили в полон, вночі вони втекли, та на ластомирському мості нечиста сила якраз опівночі зупинила їх коней, і погоня наздогнала втікачів; християнсько-язичницьким ритуалом (після панахиди тіло Лаборця спалили і попіл жменями висипали у ріку) умотивовано найменування ріки. Разом з тим, роблячи із фактів минулого повчальний урок для сучасників, автор допускається анахронізмів: зробив козаків провідниками мадярів, вживає етнонім «українець», назву Україна.

Етноніми «русин» і «українець» Носак-Незабудов сприймав як синоніми: русини від міста Києва – вони ж й українці. Закарпатських русинів від Ясіня до Ластомира, від верхів'їв Тиси до Татр автор вважає братами русинів з-за Карпат, їх єднає культура: у пана Лазицького грають на задумливій бандурі, над полеглими у битві з мадярами співають жалібних дум. Ужгород, як і інші міста України, автор називає червоним, тобто південним: «Гей, Ужгороде з червоною кров'ю, ти чарівне дитя руське, де часи твоєї слави? Де поділися твої лицарі, які все залітали за Буг і Дністер, аж ген на Чорне море у кривавий бій, мов у веселий танок? Минулися ті часи, минулися – лише в тихих думах живе пам'ять про них».

Романтичний сюжет (кохання Лаборця і Любослави, їхня героїчна смерть у нерівному бою із ворогом) оживляв одну із сторінок історії Закарпаття, закликав слов'ян до єднання у протистоянні із панівними етносами Австрії й Угорщини – угорцями і німцями. Оповідання «Лаборець» Богуша Носака-Незабудова – помітне явище словацького і руського Відродження середини XIX століття.

Тут варто згадати, що Олександр Духнович події сентиментально-романтичного оповідання «Мілен і Любиця», що вперше надруковане в альманасі «Поздравленіє Русинов на год 1851...», синхронізував із давніми часами Лаборця: «Преднятая повість снуєтся по берегах славной ріки Лаборця, бо пом'янути потребно, что ріка Лаборець, в коєй, по свідітельству Безіменного Нотарія, Владика слав'ян утонул, в древноє время от подземних, тепер уже скритих, источников так глубока была, что і в сухих погодах только лодками і плотами через ню плавати, але перебродити нікогда было возможно. По обой стороні таже Лаборця жили невинниї русини, старательно землю ділающії і великеє стадо, найпаче же овець і коз, по масних і гобзивих полях пасущії; жили в заїмной любви і побратимстві, своїх водителей Крайников чествующе і їм повиннующеся». Тому не дивно, що й Анатолій Кралицький вирішив заглянути у ті давні-предавні часи.

Іван Сенько
«Від часів Лаборця до сьогодення», Ужгород, 2012, стор. 7 – 42.

(Далі буде.)

Під час реставрації замку виявлено рідкісні знахідки

Замок над Старою Любовнею рубежу 13-14 століть перебуває на стадії реставрації. Зокрема, реконструюють його третій двір і північно-східну стіну, яка обвалилася у 2011 році. Проєкт також включає реставрацію історичних казарм, де тринадцять років тому були знайдені військові артефакти. Будівельні роботи проводяться в рамках проєкту вартістю понад 1,2 мільйона євро, який фінансується за рахунок коштів Міністерства культури (650 тис. євро) і засновника Пряшівського самоврядного краю (567 500 євро).

«Замок Любовня є перлиною і домінантою Пряшівського краю, а також протягом багатьох років найбільш відвідуваною культурною установою. 200 тисяч відвідувачів зі Словаччини та з-за кордону щороку проходять через його ворота, оскільки він все ще має що запропонувати і чим похвалитися. Це не тільки його будівлі, чи то бароковий палац Любомирських, бастіон, підземні каземати або вежа, які були відреставровані у 2021 році, але й виставки, присвячені кастелянам, королям, мерам Спишу. Ми віримо, що ця реконструкція приверне сюди ще більше людей, оскільки вона принесе з собою не тільки реставрацію інших частин замку, створення соколиного двору, а й першу в історії експозицію артефактів і повсякденного життя солдата 17 століття», – сказав Мілан Маєрський, голова ПСК, про поточний проєкт в замку.

Роботи з реконструкції офіційно розпочалися восени 2023 року, коли було відновлено четвертий двір замку. У квітні цього року вже розпочалася планова реконструкція та реставрація оригінальної північно-східної стіни. Паралельно з роботами розпочалися масштабні дослідження – як археологічні, так і історико-архітектурні. Вони виявили цінні історичні артефакти у вигляді трьох ренесансних тирів, знахідок історичних предметів і, перш за все, ряд історичних артефактів, особливо кухонної кераміки, такої як горщики, миски і глечики, а також кахлі з ренесансної печі для випалювання кахлів і фрагменти скла з 18 століття – чашку і пляшку.

«Серед знахідок є також добре збережена монета – ґрайцар цісаря Леопольда I 1698 року карбування та солідус польсько-литовського короля Сигізмунда III 1623 року карбування. Результати досліджень будуть використані для підготовки постійної археологічної виставки. Ми також представимо військові казарми, які будуть накриті після реконструкції археологічного об'єкту», – пояснив Далібор Микулик, директор Любовнянського музею.

Під час досліджень також було виявлено кілька нерухомих знахідок, таких як господарська будівля, яка, очевидно, була частиною фону для згаданих військових казарм. Наразі у замку проводяться муровані роботи на самій стіні, а також ревіталізація та осушення третього двору. Реконструкція мурів та внутрішнього двору має завершитися навесні 2025 року, а нова постійна експозиція буде відкрита для відвідувачів наступного літа.

Відділ комунікації ПСК, Пряшів.

Сторінки минулого (111)

ВИШНІ СЛОВІНКИ – VYŠNÉ SLOVINKY

(історична частина села Словінки)

(окр. Списька Нова Весь)

З латиномовної «Історії Мукачівської єпархії» Івана Пастелія, яка недавно вийшла у перекладі українською мовою (Іван Пастелій в 1787 – 1790 роках був генеральним вікарієм Списького вікаріату з осідком в Кошицях), довідуємось, що між латинським духовенством і духовенством церкви східного обряду на Спиші (і не лише на Спиші) йшла постійна боротьба за віруючих. Ось одна життєва пригода, яка торкається Вишніх Словінок і Нижніх Словінок: *«Дружина нашого співмешканця Томаша Слацького, за походженням од руських батьків і від самого свого дитинства була руською, але з необхідності перейшла на латинський обряд, а потім знову повернулася до свого попереднього обряду. Згодом вона перейшла жити зі своїм чоловіком до Вишніх Словінок.*

Словінський пан парох під час великодньої сповіді довідався від неї, що з самого дитинства вона була руською, потім з необхідності перейшла на латинський обряд, а згодом знову повернулася до свого попереднього руського, тобто грецького обряду. Він розповів про це у церкві пана єпископа зі Салбека, який запросив згадану жінку із Словінок до (Спиських) Влах. Коли у супроводі якоїсь людини прийшла, вона повинна була пообіцяти, що знову перейде на латинський обряд і уже більше не буде руською.

Про те саме ми довідалися від наших старших людей. Частково і ми самі знаємо, що цілі села, наприклад, Захарівці, Остурня та віддалені Брутівці, про які нам розповів усе брутівецький житель Черня, що усі вони були нашого грецького обряду, але усі згодом стали латинниками, бо, очевидно, були підлеглими латинських панів парохів.

...Уже шість років постійно ми чуємо, що наш місцевий пан парох Василій Ямборський є останнім парохом нашого обряду у Словінках і що після його смерті чи ще за його життя буде призначений парох латинського обряду, і це тоді, коли нашої релігії є нас більше, ніж вісімсот осіб, а латинської – півтори сотні, і то лише з шахтарських сіл, яких нараховуємо сьогодні тут, а завтра в інших селах, аби таким чином викоренити наш обряд подібно до того, як є викоренина у вищезгаданих селах, які підпорядковані їхнім латинським панам парохам, а тому … надаємо всі уповноваження нашому панові пароху Василію Ямборському, щоб він усякими способами оберігав нашу священну віру, в якій нас у цій нашій священній вірі зберегла ласка наймилостивішого нашого цісаря, що ласкаво дає кожному народові те, що йому належить, а ми, як і до того, так і тепер просимо його найласкавішу цісарську світлість, щоб мукачівський єпископ, пастир і отець нашої віри захищав наш обряд, щоб і ми, як колись наші предки та наші попередники, дотримувалися нашої віри. Це наше прохання підтримуємо одноголосно, усім серцем і словом. Дано у Словінках, дня 29-го вересня, року тисяча сімсот вісімдесят шостого. Вишньословінський староста Ян Мніх, Ян Баймут, Михайло Зній, Стефан Негрей. Нижньословінський староста Ян Роман, Ян Рейпаський, Юрій Іванчо, Петро Мацей Зній. І все село Вишні та Нижні Словінки. І я, Михайло Італіцкович, присяжний нотаріус обох словінських сесій».

Цей уривок є одним з свідчень про реальні релігійні обставини в Словінках і що їм постійно було потрібно боротись за збереження своєї національної і релігійної ідентичності.

У наш час Вишні Словінки і Нижні Словінки – одне село. Словінки існують як одне село від 1943 року, коли настало об'єднання згаданих сіл.

Як довідуємось з «Краєзнавчого словника сіл Словаччини», Вишні Словінки були засновані в 1460 році, подібно як і Нижні Словінки, рік заснування яких припадає на 1368 рік, як шахтарське село. Назви Вишніх Словінок: Zlowinka utraque (1460), Felsewszlovinka (1550), Vyšné Slovinky (1920), по-мадярськи: Felsoszlovinka, Felsoszalánk.

Василь Латта в «Атласі українських говорів Східної Словаччини» (1991) народну назву села подає як *Вышн'ї Словінкі*.

Словацький енциклопедист Я. М. Корабинський в лексиконі сіл Угорщини (1786) назву села наводить як *Slowinka* і додає, що мова йде про два поселення одної назви (стор. 714) і що вони за вірою православні і мають свою церкву. Тут же додає, що тут є мідні шахти.

Іван Дулишкович в своїй роботі «Исторические черты Угро-Русских» (1874), посилаючись на Германа Бідермана, пише, що Словінки (Szlovinka) поруч з Репашами, Вільшавицею, Торисками, Порачем, Завадкою, Годермарком (яке пізніше було відоме як Стотинці), Остурнею і Липником належали до Списького архіпресвітеріату Мукачівської єпархії (стор. 110). Самуел Цамбел в дослідженні *Slovenská reč a jej miesto v rodine slovanských jazykov* (1906) Нижні і Вишні Словінки вважає руськими (Slovenky Nižné і Vyšné) (стор. 78): « ... ruské obce... v *Spišskej [stolici]:* Folvark (тепер Страняни. – прим. ред.) v starov. okr., Helcmanovce, Hondermarek (вимерле село Стотинці – прим. ред.), Jakubiany, Jarabina, Kamionka, Koľšov, Krempach pri Ľubovni, Lipník Veľký, Litmanová, Mnišek v ľub. okr. (so značnou menšinou poľskou, popísanou za slovenskú), Olšavica, Osturňa, Porač, Repaše Niž., Slovenky Nižné i Vyšné, Sulin v Sp., Torisky, Zavadka v Sp. Spolu: 20».

Словацькі видання про перших жителів припускають, що першими жителями, ймовірно, могли бути словаки. У 16 столітті сюди іммігрувала велика кількість української людності, яку історичні джерела здебільшого називають русами, що призвело до зміни релігійного характеру обох сіл.

Шахтарське і гірничо-лісозаготівельне село Словінки спочатку існувало як одне село. У 1460 році згадуються вже два села. У 16-18 століттях вони були заселені русами, як їх наводять джерела. У 15 столітті Вишні Словінки були відокремлені, а в 1943 році возз'єднані з Нижніми Словінками, утворивши одне село Словінки. Вони були відомі видобутком міді та срібла, а в 19 столітті також залізною рудою. Сьогодні видобуток руди занепадає, і лише кілька реконструйованих і відкритих для громадськості шахт та останній вагон з мідною рудою залишаються як нагадування про славне гірничодобувне минуле.

У Вишніх Словінках видобували срібло та мідь. У 18 столітті шахтарі, об'єднані в Товариство вишньоугорських гірників, володіли мідеплавильним заводом Святого Миколая, одним з найприбутковіших в Угорщині. Маєток мав великий прибуток від лісозаготівлі. У 1787 році в селі налічувалося 226 будинків і 1571 житель. У 1828 році – 244 будинки і 1764 жителів. У другій половині 19 століття видобуток міді занепав і почався видобуток залізної руди.

Вишні Словінки у статистиці

Перепис населення 1880, 1890, 1900, 1910

1800 рік: 1049 жит., 866 слов., 2 мадяр, 30 німців, 113 русинів, 1 ін., 37 немовлят, 25 р.-кат., 993 гр.-кат., 21 євангеліст а.в., 1 реформат., 9 юд.

1890 рік: 763 жит., 24 слов., 4 мадяр., 15 нім., 693 русин., 27 інш., 48 р.-кат., 703 гр.-кат., 5 єванг. а.в., 7 юд.

1900 рік: 689 жит., 39 слов., 1 мад., 20 нім., 617 русин., 12 інш., 57 р.-кат., 611 гр.кат., 8 єванг. а.в., 13 юд.

1910 рік: 750 жит., 91 слов., 9 мад., 90 нім., 1 рум., 550 русин., 9 інш., 143 р.-кат., 544 гр.-кат., 50 єванг. а.в., 1 правосл., 12 юд.

1930 рік: 111 буд., 688 жит., 627 слов., 0 руської нац., 19 нім., 4 мад., 2 ін., 36 чужинці, 110 р.-кат., 548 гр.-кат., 4 єванг. а.в., 12 єванг. реформ., 10 юд., 4 ін. або без віросп.

Перепис населення 2021 року фіксує загальну кількість жителів Словінок: 1794 жителів, 1644 слов., 1 мад., 33 ром., 49 рус., 8 чех., 4 україн., 1 нім., 1 пол., 1 італ., 2 ін., 50 невстан., 224 без віросп., 514 р.-кат., 13 єванг. а.в., 351 гр.-кат., 3 реформат. кальв., 625 правосл., 2 християнські громади, 1 церква адвентистів сьомого дня, 1 старокатолицька в Словаччині, 1 буддизм, 2 ін. та не визначені християнські церкви, 1 язичництво, 2 спец. рухи, 54 невстан.

Спільне число жителів Словінок від найдавніших переписів наводимо в окремій статті про Словінки.

У Словінках народився художник Йосиф Змій-Миклошик (1792 – 1848).

-мі-

Календар

1.9.1914 р. – народився в Рошківцях Меджилабірського округу народний поет Андрій Цапцара (110).

3.9.1939 р. – народився в Ґерлахові Бардіївського округу педагог, вчитель у Нижній Полянці і Свиднику Михайло Гнат, автор методичного посібника «Словацько-українські літературні взаємовідносини» (85).

4.9. 1964 р. – помер у Сваляві на Закарпатті поет Андрій Карабелеш (60). Народився 24.9.1906 р.

4.9. 1944 р. – народилася в Пєштянах педагог, історик літератури д-р Любиця Бабота, кандидат наук, автор монографії «Закарпатоукраїнська проза другої половини XIX ст.» (80).

8.9.1929 р. – помер письменник, громадський діяч Іриней Легеза (псевд. Іван Лоцуга) (95). Народився 1.4.1861 р. в с. Тур'я Бистра на Закарпатті.

9.9.1769 р. – народився письменник Іван Котляревський, автор «Енеїди» і «Наталки Полтавки» (255). Помер 10.11.1838 р.

10.9.1919 р. – приєднання Закарпатської України до ЧСР (105).

10.9.1894 р. – народився «найбільший кіномитець, якого дало слов'янство світу, – Олександр Довженко (130). Помер 25.11.1956 р.

10.9. 1944 р.– народилася колишня вчителька Стащинської ОШ, член комітету Міської організації СРУСР у Снині Анна Бандурчина, автор підручників та методичної літератури для українських шкіл (80).

11.9.1864 р. – народився український поет, перекладач, громадський діяч Павло Грабовський (160). Помер 12 грудня 1902 р.

12.9.1909 р. – народився в Старині Снинського округу співанкар, збирач народної творчості Юрко Колинчак (115). Помер 3.2.1984 р.

13.9.1834 – народився письменник, етнограф, громадський діяч, автор повісті «Люборацькі» Анатоль Патрікійович Свидницький (190). Помер 18.7.1871 р.

15.9.1804 р. – народився український історик, етнограф і літературознавець Михайло Максимович (220). Помер 22.11.1873 р.

15.9. 1889 р. – народився в Ґеральтові Пряшівського округу педагог, культурно-освітній діяч, директор Пряшівської учительської семінарії Олександр Дзіяк, один із засновників Руського клубу в Пряшеві, Товариства ім. О. Духновича (135). Помер 25.4.1929 р. в Пряшеві.

15.9.1934 р. – народився в с. Криве Бардіївського округу педагог, інженер, колишній директор Готельної школи в Пряшеві Андрій Костельник (90). Помер 15. 9. 2020 р.

15.9.1989 р. – помер у Снині педагог, художник Степан Цаповчак (35). Народився 15.3.1941 р. в Рокитові біля Гуменного.

17.9.1864 р. – народився український письменник Михайло Коцюбинський (160). Помер 25.4.1913 р.

18.9.1934 р. – народилася в Пинківцях Собранецького округу педагог, художник Зузана Осавчук, канд. наук (90). Померла 31.10.2020 р. в Пряшеві.

19.9.1819 р. – народився в Шариському Чорному Бардіївського округу закарпатоукраїнський будитель, поет і культурно-освітній діяч Олександр Павлович (205). Помер 25.12.1900 р. у Свиднику.

19.9.1919 р. – народився у Великому Липнику Старолюбовнянського округу педагог, дослідник проблем радіотехніки, кібернетики, обчислювальної техніки, проф. Ладислав Ґвоздяк (Gvozdják), колишній декан Словацької високої школи технічної в Братиславі. (105). Помер 25.6.1998 р.

19.9. 1909 р. – народився в Чертіжному український письменник Словаччини, громадський діяч Василь Зозуляк (115). Помер 15.5.1994 р. в Брно, похоронений в Чертіжному.

20.9.1904 р. – народився у Великому Липнику Старолюбовнянського округу правник, політичний діяч, один із засновників Української Народної Ради Пряшівщини Іван П'єщак (120). Помер 7.12.1972 р. в Пряшеві.

21. 9. 1944 р. – помер Олександр Кошиць, український хоровий диригент і композитор (80). Народився 26. 9. 1875 р.

21.9.1919 р. – народився педагог, мовознавець Микола Затовканюк, викладач української мови у Вищій педагогічній школі в Пряшеві, автор монографій з українського мовознавства (105). Помер 17.9. 2001 р. в Празі.

25.9.1839 р. – помер у Москві історик Іван Венелін-Гуца (185). Народився 22.4.1802 р. у Великій Тибаві на Закарпатті.

28.9.1929 р. – народився в селі Стоптачів Косівського району Івано-Франківської області український поет, громадсько-політичний діяч Дмитро Павличко (95). Помер 29.1.2023 р.

28.9.1944 р. – народився в Пихнях Снинського округу поет, культурно-освітній діяч і перекладач Мілан Бобак (80).

29.9.1989 р. – померла актриса УНТ в Пряшеві Марія Якуб (Штенько) (35). Народилася 4.4.1929 р. в Меджилабірцях.

NOVE ŽYTŤA Vydáva Zväz Rusínov-Ukrajincov SR, IČO 00 177 725. Ročník 74. Šéfredaktor Miroslav Iljuk. Adresa redakcie: Janka Borodáča 5, 081 08 Prešov. Tel. 051/7733 707, e-mail: novezytta@nextra.sk. Náklad: 450 ks. Ročné predplatné 12,50 €. Štvrťročné predplatné 3,125 €. Objednávky na predplatné prijíma každá pošta a doručovateľ Slovenskej pošty, alebo e-mail: predplatne@slposta.sk. Objednávky do zahraničia vybavuje: Slovenská pošta, a.s.. Stredisko predplatného tlače. Uzbecká 4, P. O. Box 164, 820 14 Bratislava 214, e-mail: zahranicna.tlac@slposta.sk. Objednávky na predplatné do zahraničia prijíma: SLOVART G.T.G., spol. s r.o.. Krupinská 4, P. O.Box 152, 852 99 Bratislava, e-mail: info@slovart-gtg.sk. Počítačová sadzba NITECH s.r.o., Prešov, Tlačí Grafotlač, Prešov. Ev. číslo EV 3301/09. Realizované s finančnou podporou Fondu na podporu kultúry národnostných menšín.

KULT MINOR

НОВЕ ЖИТТЯ Видає Союз русинів-українців СР. Рік видання 74. Головний редактор Мирослав Ілюк. Адреса редакції та адміністрації: 081 08 Пряшів, Янка Бородача, 5. Телефон 051/7733 707, e-mail: novezytta@nextra.sk. Рукописи і фотографії повертаються на просьбу автора. Редакція залишає за собою право скорочувати статті. Статті, підписані авторами, висловлюють їх власні погляди і не обов'язково збігаються з поглядами редакції.